Az értekező úr e szóban forgó leletről már a mult évi május hó 10-én tartott szakgyülésen tett említést, s akkori felszólítása folytán a m. földtani társulat annak idejében Hantken Miksa, Dr. Szabó József és Zsigmondy Vilmos urakat kérte meg, hogy látogassák meg az érintett lelhelyet, miszerint biztosságot szerezzenek maguknak az iránt, valjon az érintett embercsontok nem jöttek-e talán utólagosan a lössbe? Dr. Szabó József ezennel emliti, hogy az idézett lelhelyet megszemlélte s részéről szintén ugy mint az előtt Hantken úr nem észlelhetett semmiféle zavargást a lössön, mely azon feltételre jogositana, hogy a csontok utólagosan jutottak az utóbbiba.

5. Végre az első titkár a belépő és kilépő tagok névsorát közlé.

Beléptek: Dr. Balogh Pálné urhölgy és Dr. Bach J., Buza János, Duma György, Greguss János, Gombossy János, Dr. Kubacska Hugó, Miháldy István, Nagy Gusztáv, Szász Sándor urak.

Értekezések.

Jelentés a magyarhoni földtani társulatnak f. é. Igló városában tartott vidéki gyüléséről.

Hantken Miksa magy. kir. osztálytanácsostól.

(Fölolvastatott a társulatnak f. é. nov. hó 13-án tartott szakgyülésén).

A magyar földtani társulat határozata szerint az idei vidéki gyülése Igló városában tartatott meg, augusztus hó 26-tól kezdve szeptember 2-ig. Az első ülésben, mely Iglón aug. hó 26-án a protestans gymnasium egyik termében tartatott, Jendrassik Miksa m. kir. bányatanácsos a felsőmagyarországi bányapolgárság nevében a legszivélyesebben üdvözölte a társulat pesti tagjait, mire én a társulat nevében őszinte hálás köszönetet mondtam azon szives fogadtatásért, melyben részesültünk. Az elnök választása sorra kerülvén, egyhangulag Jendrassik bányatanácsos úr választatott elnöknek. Következett ezután 3 értekezés, melyeket Jermy Gusztáv prot. gymnasiumi tanár, Neubauer Ferencz m. kir. iglói bányakapitány, és tiszt. tagtársunk Bruimann Vilmos budai bányakapitány tartottak. Jermy tanár úr értekezett Szepesmegye

földtani viszonyairól, Neubauer a programm szerint beutazandó terület földtani szerkezetéről és Bruimann Vilmos a vezérpontok (Fixpunkte) ujabb meghatározási módjáról, melynek alkalmazása, kivált felsőmagyarországi területen igen előnyös volna. A nagybecsü és érdekes értekezések felolvasása után tárgyalás alá került egy felsőmagyarországi földtani fiókegylet alakitása iránti általam tett inditvány. Mindezekről kimeritőbb tudósitás foglaltatik az ez ülésről szóló jegyzőkönyvben. A teremben ki volt állitva egy igen érdekes, Jermy tanár által összeállitott kőzet és kövület-gyüjtemény, mely értekezésének illustratióául szolgált.

Délután kirándulást tettünk az u. n. *„Schulerloch" vidékre, a kis mezőn* levő kőbányák és a *János bányához.* A Schulerloch vidékén diluvial conglomerat van kiképződve, melyben Jermy tanár úr sok diluvial csontot talált. A kőbányákban oligocaen homokkő fordul elő, mely flórája és faunájára nézve teljesen megegyezik azon homokkővel, melyet Haszlinszky és Koch tanár urak megismertettek Eperjes vidékéről. A János-bánya földtani viszonyait Münich Adolf szives volt velünk közölni. Az itteni János telér kitölteléki anyaga quarz, s abban rézkéneg fordul elő. Igen érdekes az a körülmény, hogy itt a jegeczes palákban a telér feküjében egy helyenként 15 öl vastag gypstelep van kiképződve. Ez kiaknázás tárgyát is képezi.

Augusztus 27-én Iglóról korán reggel indulván a Grütl hegyen, a Hlineczi völgyön át a Bindt nevü vidékre; onnan Kotterpatakra, s végre Slovinkára mentünk, a hol este igen későn érkeztünk volt meg.

Először a Grütl hegy hátán állapodván meg, Schnapka József bányamérnök úr megismertette velünk az e vidéken kiképződött telércsoportot. A hlineczi völgyben megnéztük a magyar-osztrák vasgyártársulat bányáiból kiszállitott vasérczeket. Bindten Albrecht főherczeg vasérczbányái vannak. Ezek igen nagy mérvüek, s egy szárnyvasuttal összeköttetésbe hozatnak a Kassa-Oderbergi vasuttal. Schnapka József a felsőmagyarországi főherczegi vasbányáknak főnöke szives volt a kőzetek, érczek és az illető térképek bemutatása mellett egy igen érdekes értekezést tartani, a bányák bányászati és földtani viszonyairól. Ez igen tanulságos értekezés bevégezte után a bányába mentünk E bányában sok telér fordul elő, de ezek közül csak egy miveltetik mostanában, honnan kizárólag vaspátérczet aknáznak ki. A vastelep igen

vastag, — a vasérczeket a hradeki — és a Sileziában levő főherczegi vasolvasztókhoz szállitják. A bindteni bányákban, ha az előkészitő munkálatok be lesznek fejezve, évenként 1 millió mázsa vasérczet szándékoznak termelni.

Bindtről Kotterpatakra mentünk, hol Klug bányatiszt a bányatársulat nevében üdvözölvén, igen szivesen fogadott, s szives volt a kotterpataki bányák földtani és bányászati viszonyairól, a bányatérképek és érczek, valamint kőzetek előmutatása mellett egy igen tanulságos értekezést tartani.

A kotterpataki bányák nagyon jövedelmezők, s a felsőmagyarországi bányák között kiváló helyet foglalnak el; 2 telér míveltetik, melyek gabbró által vannak elválasztva egymástól. A telérek kitölteléki anyaga vaspát, és kevés quarcz és sulypát. Érczei higanyt tartalmazó fakóércz, réz, vaskéneg és zinober, egy mázsa érczben van átlagosan a fekütelepben 12—14 font réz, 24—30 lat higany, és 1—1½ lat ezüst, a fedütelérben 12—14 font réz, 2—3 lat higany — és ¾ — 1 lat ezüst. Korábbi időkben hónaponként 3—4000 mázsa ércz termeltetett, jelenleg csak 1900—2000 mázsa. Az érczтermelés csökkenésének egyik okozója a kellő munkaerő hiányában rejlik. Korábbi időkben 480—500 érczmunkás dolgozott, most csak 230 van alkalmazva, mivel a munkások nagy részét kivált a vas és szénbányákhoz vonták el innen. Kotterpatakról este felé indulván, 10 óra tájban érkeztünk Slovinkára, a hol Asztalos és Heiszler urak gróf Csáky ő méltósága nevében legszivélyesebben üdvözöltek és kényelmes éji szállással láttak el.

El nem mulaszthatom megemliteni, hogy az e napon látogatott bányák birtokosai és előljárói kiváló vendégszeretetet tanusitottak irántunk.

Augusztus 28-án a Quekhegyen át Göllniczre folytattuk utunkat. Mielőtt utnak indultunk, Münich, Pfanschmidt bányaigazgatók, és Palzmann bányatiszt a Slovinkai érczterület földtani viszonyait kőzetek, érczek és térképek előmutatása mellett ismertették meg.

E közlemények szerint a slovinkai bányaterületen 3 főérctelér van: az arany, a durva és a Kohlenhöhe érctelérek. Délnek az u. n. aranytelér terjed körülbelül 3000 ölre, vastagsága helyenként egy ölet meghalad. E telértől északnak, körülbelül 600 ölnyi távolságban, az u. n. durva telér párhuzamosan körülbelül hasonló hosszaságban nyulik el. Vastagsága néha több ölnyi. Mind-

két telér között több vékonyabb telér ismeretes. Az u. n. Kohlenhöhe telér egy éles szög alatt a durva telér felé terjed, ugy hogy e két telér bizonyos ponton való egyesülése bizonyos. Az első két telér kitölteléki anyaga tulnyomólag vaspát. Érczei rézkéneg és fakóércz. A Kohlenhöhe telér kitölteléke tulnyomólag quarcz. E vidék földtani szerkezetében különféle jegeczes palák, és triasz-féle mészkövek vesznek részt. A telérek a jegeczes palákban fordulnak elő, de hogy azon helyeken, hol a jegeczes palákat mészkő fedi, valjon a telérek a mészkőbe is behatolnak-e? mindeddigelé még nincsen megállapitva. Ez igen tanulságos közlemények megtörténte után a Quekhegyre indultunk. E hegyen Krompach és Göllnitz bányapolgárságának néhány képviselője a derék városok nevében a legszivélyesebben üdvözölte a társulat tagjait. Több órát töltöttünk e hegyen, a hol igen szép kilátás nyilik a felséges Fátra és a gömöri hegységekre, valamint az egész Szepességre. A Quekhegy tetején még látni egy igen régi bányászat nyomait. E hegy teteje csillámpalákból áll, s két telér huzódik e hegyen keresztül. A hegy tetején az u. n. Reitelér van, melynek vastagsága néha 2 ölet is elér. Menersdorfer szives közlése szerint régibb időkben, pedig még 30 év előtt e helyen higanyérczeket nyertek; jelenleg azonban csak vas- és rézérczeket aknáznak ki. Egy másik telér az u. n. durva telér, mely körülbelül 20—50 ölnyi távolságban lép fel, 15—20 öl vastag. Délután a Jekelfalva vidékén előforduló Melaphyr és Serpentin kőzeteket szándékoztuk megnézni, de a beállott eső meggátolta e szándékunk kivitelét. Egyenesen Göllnitzre mentünk. Utközben megnéztük a Menersdorfer család birtokában levő vasgyárt Göllnitz mellett, mely egy olvasztó kemenczéből, egy készelőkohó, és egy hengerműből áll. Göllnitz városában megérkezvén, nagy meglepetésben részesültünk a város derék bányapolgársága és értelmisége részéről, mely egy fényes diszlakomát rendezett a társulat tagjai tiszteletére. A lakoma végén sok felköszöntés történt, többi között a bányászok és geologok közremüködésének létesitése és a göllnitzi bányászat ujbóli felvirágzására.

Augusztus 29-ik napja a programm szerint arra volt szánva, hogy Salmankon át Rozsnyóra menjünk. Azonban a beálló esős idő a programmtól való eltérésre kényszeritvén, sajnálattal elhatároztuk Iglóra vissza menni, s ottan bevárni a zárülés napját, mely szeptember 2-ára

volt kitűzve, s időközben ha az időjárás megengedi, Igló vidékén földtani kirándulásokat tenni. A társaság nagyobb része még ugyanazon nap Iglóra visszament. Én pedig Menersdorfer úrnak további maradásra való szives meghivását nagy köszönettel elfogadván, elhatároztam a zárülési napig Göllnitz vidékén némely kirándulást tenni. Augusztus 30-án az idő kedvező lévén, Menersdorfer úr szives vezetése mellett délelőtt megnéztem a Grellenseifen nevü völgyben lévő számos vasmühelyeket, melyekben évenként körülbelül 20,000 mázsa különféle vasárukat készitenek, még pedig ásót, kapát, fejszét, kivált pedig vaslánczokat. E völgyben csillámpala lép fel nagy elterjedéssel. A Mária kohó átellenében Göllnitz ballpartján gabbró-féle kőzet fordul elő, melyben vékony vasfényle-fekvetek vannak kiképződve. Délben táviratilag értesülvén, hogy másnap a gyülés tagjai Dopsinára kirándulást tenni szándékoznak, még ugyanazon nap Iglóra menni határoztam, hogy szintén részt vehessek a kirándulásban. A vasuthoz való utazásom alkalmával Menersdorfer ur szives volt a Serpentin egy igen nevezetes lelhelyére vezetni. E Serpentin Jekelfalva vidékén lép fel Göllnitznek egy mellékvölgyében. A kőzet, mészkő és verespalák között tódult fel. Jekelfalva mellett, a Göllnitz balpartján egy szilárd Serpentin-féle kőzet lép fel, melyben asbest nagy mennyiségben fordul elő, helyenként rövid idő alatt találtunk egy néhány hüvelyk vastag asbest-eret.

Augusztus 31-kén kirándulást tettünk Dobsinára. Utközben megnéztük a Palzmann-féle vasgyárt, a Göllnitz völgyében.

Déltájban érkeztünk Zembergre, a hol Dobsina városa elöljárója és Dobay Vilmos a Herczeg-Kabaug-féle bányák igazgatója a legszivélyesebben fogadtak. Sárkány úr a zembergi bányák igazgatója bemutatta a dobsinai kobalt és nicklbányák föld- és bányászati viszonyait. A kobalt-nickltelérek gabbróban lépnek fel. Ezek közül a legfontosabbak: 1. a zembergi, 2. a maria tárnai, 3. a józsefi és 4. a wolfeni telér. Az érczek átlagosan 4—6 font kobaltot és 12—16 font nickelt tartalmaznak. A szegényebb érczek felolvasztatnak, s csak az igy nyert kobalt és nickelben gazdagabb termény hozatik kereskedésbe. A telérek vastagsága nagyon ingadozó. Ebéd után, melyről Dobsina városa tisztelt polgársága volt szives gondoskodni, Dobay Vilmos úr vezetése mellett megnéztük a dobsinai nagyszerü vasbányákat, melyekben

a vasérczeket a felszinen vágják. A vastelep egész 20 öl vastag. Alsó részében kobalt és nickelérczeket is tartalmaz.

Este felé Dobsina városában megérkeztünk, a hol kényelmes elszállásolásról a dobsinai polgárság kiválló vendégszeretete gondoskodott, s a földtani társulat tiszteletére egy fényes lakomát rendezett, melyet egy igen kedélyes tánczmulatság követett.

September 1-én kirándulást tettünk a sztraczenai jégbarlangba, mely kétségkivül Magyarország egyik legérdekesebb nevezetessége. E barlang Kuffini Jenő végzett bányaakademikus által fedeztetett fel egy néhány év előtt. A jégbarlang 3 osztályból áll. Az első osztály körülbelül egy 500 négyszögölnyi csarnok vagy terem, melyben 3 jégoszlop emelkedik, a padlózatból a boltozatig. A két másik osztály sokkal mélyebben fekszik; kényelmes lépcsőzetek összekötik a barlang 3. osztályát. E jégbarlang kellő kivilágitás mellett oly nagyszerü látvány, hogy lehetetlen azon benyomást, melyet a látogatóra tesz, kellőleg leirni. Ez valódi tündéri látvány, s biztosan remélhető, hogy e barlangot a külföldiek is számosan fogják látogatni. Dobsina városa e helyen már egy vendéglőt is épittetett, ugy hogy a barlang látogatói kényelmes szállás és ellátásban is részesülhetnek.

A Dobsina városa által rendezett diszebéd után, még ugyanaz nap visszatértünk Iglóra. September 2-án tartatott a zárülés Probstner Arthur elnöklete alatt. Kalchbrenner Károly szólott igen nevezetes lenyomatokról, melyeket Wallendorf mellett a nagy vasutibevágásban feltárt homokkőben fedezett fel. Ezeket egy óriási, a Panideák családjába tartozó álgafaj lenyomatainak tartja, s az álgafajt Panidites giganteának nevezi.

Bauer Károly ügynök Káposztafalva környékéből származó turfa példányokat mutatott be s egyuttal e turfa kitünő tulajdonságait fejtegette.

Az értekezések után tárgyalás alá kerülvén a felsőmagyarországi földtani fiókegylet iránti inditványom, elhatároztatott egy bizottmány megválasztása, mely az egylet megalakulása tekintetéből a szükséges lépéseket megtegye. E választmány a következő tagokból áll, Probstner Arthur, — elnök — Neubauer Ferencz, Münich Adolf, Jermy Gusztáv. Az ülés befejeztetvén, az elnök szivélyesen bucsuzott az Iglón összegyült tagoktól.

Az előadottakból kiviláglik, hogy a magyarhoni földtani társulatnak ez idei, Igló városában tartott vidéki

gyülése alkalmával az e gyülésben résztvevő tagoknak bő alkalom nyujtatott igen érdekes és fontos földtani ismeretek szerzésére, valamint másrészt ezen alkalommal egy felső-magyarországi földtani fiókegylet megalakulása is létesülhetett. Ennélfogva örömmel constatálhatjuk, hogy a társulat czélja, melyet ilyen vidéki gyülések megtartása által elérni igyekezett, el is éretett. Ezen örvendetes eredmény a felső-magyarországi bányapolgárság, Dobsina és Göllnitz polgárai, gróf Csáky ő méltósága, s az egyes bányavállalatok előljárói áldozatkészségének, melylyel a társulat czéljai elérését előmozditani sziveskedtek, valamint az iglói bizottmány, mely ezen ülés megtartása tekintetéből a szükséges előmunkálatokat végezte, czélszerü intézkedéseinek köszönhető. Bátor vagyok tehát inditványozni, hogy a nevezett testületeknek és férfiaknak, nevezetesen a felső-magyarországi bányapolgárságnak, Dobsina és Göllnitz polgáraínak, gróf Csáky ő méltóságának, Schnapka József, mint az Albrecht főherczeg ő fennsége vasbányái főnökének, Münich Adolf, Pfanschmidt Trion, Dobay Vilmos, Sárkány Miksa, bányaigazgatóknak, és Neubauer Ferencz, iglói m. kir. bányakapitánynak, s mindazoknak, kik tanulságos értekezéseikkel ismereteinket bővitették, a m. f. társulat köszönete jegyzőkönyvileg mondassék ki, s az illetőkkel irásban közöltessék.

A magyarhoni földtani társulat 1872-dik évi augusztus hó 26-án Iglón tartott vándor-megnyitó-gyülésének jegyzőkönyve.

(Felolvastatott a társ. f. é. nov. 13-án tartott szakgyülésen)

A társulat csekély számban megjelent tagjai, hathatósan szaporitva Igló és környékének szakférfiai és polgárai által, a gymnasium nagy termében gyültek össze, a hol az ülést 10 óra tájban Jendrassik Miksa, a bányapolgárság képviselője nyitá meg egy szivélyes üdvözlő beszéddel. Kifejezést ád azon reménynek, hogy ezen vándor-gyülésnek nem csupán az lesz eredménye, hogy a magy. földtani társulat ujabb tapasztalatokat szerez, hanem a felső-magyarországi bányászat is uj lendületet fog nyerni ugy theoreticus mint practicus irányban. Hantken